

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Олексина Ігоря Ярославовича

**«Аксіологічні аспекти спортивної діяльності:
соціально-філософський аналіз»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження І.Я. Олексина присвячене темі, яка є актуальною в контексті того, що сучасний спорт, як і будь-які інші види діяльності індивіда чи соціального суб'єкта зазнають докорінних трансформацій у зв'язку з інформатизацією, комерціалізацією, дегуманізацією сучасного суспільства. Вказані процеси особливо гостро ставлять питання світоглядних орієнтирів людини, ціннісного змісту і нормативного визначення соціально значущих моделей поведінки, усвідомлення особистістю беззаперечності цінності її життя і здоров'я тощо. Окреслені обставини спонукають людину до пошуку шляхів гармонізації духовного і фізичного розвитку, серед яких спортивна діяльність, без сумніву, є найефективнішим способом вдосконалення тіла і духу. Саме тому спроба Ігоря Ярославовича знайти відповіді на складні питання щодо сутності й особливостей формування і функціонування ціннісних основ спортивної діяльності, місця і ролі такої діяльності в структурі суспільних відносин, значення спорту у формуванні здорового способу життя людини, трансформації аксіологічного змісту спортивної діяльності у XXI ст. є досить актуальною.

Враховуючи зазначене, мета представленого дисертаційного дослідження, яка полягає в соціально-філософському аналізі аксіологічних засад спортивної діяльності, а також завдання, визначені вірно і своєчасно.

Наукова новизна одержаних результатів. Особливо важливими положеннями наукової новизни нам видаються наступні:

по-перше, дисертантом запропоноване авторське бачення сутності спорту як форми соціального прояву фізичної культури, в основі якої лежить змагальна діяльність людей, спрямована на пізнання та перетворення духовної й тілесної природи людини і є особливою, ціннісно зумовленою формою активності суб'єкта, якій властива актуалізація таких якостей, як цілераціональність та цілеспрямованість;

по-друге, автором досліджено генезу та охарактеризовано аксіологічні аспекти спортивної діяльності у філософських поглядах античності, середньовіччя, Нового часу, сучасності; проаналізовано взаємодію процесів гуманізації спорту і трансформації смислового навантаження даного концепту в сучасній культурі. Заслуговує на увагу думка здобувача, що в системі ціннісних орієнтацій спортсмена проявляється як особистісна, так і конкретно-історична сутність, за якої однакові явища та предмети об'єктивної реальності для кожного спортсмена можуть мати діаметрально протилежний ціннісний вимір, в силу того, що у різні періоди спортивної діяльності індивід перебуває у відповідній індивідуально-емоційній формі;

по-третє, дисертант вдало визначив аксіологічні підвалини спортивної діяльності, в якості яких виокремлено принципи активності, універсалізму та змагальності, визначив важливу роль спорту у набутті індивідом необхідних моральних й фізичних якостей, тілесного і духовного здоров'я, у вихованні та самовихованні особистості.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дисертації. І. Я. Олексин переконливо доводить, що суб'єктивна система цінностей людини формується, насамперед, з елементів об'єктивної системи цінностей, а спорт виступає найбільш оптимальним середовищем, що

відповідає конструкції формування системи цінностей суспільства й особистості. У процесі діяльності соціального суб'єкта щодо вироблення і опанування соціальних цінностей утворюється світ культури, складовими якого є ідеали, норми, символи та смисли, які визначають зміст та сутність не лише певних форм соціальної практики, а й відповідних видів діяльності, зокрема спортивної.

Дисертант абсолютно правомірно констатує, що в сучасних умовах психічні навантаження та розлади, прояви соціальної незадоволеності, гіпокінезія тощо постають невід'ємною складовою способу життя кожного другого пересічного громадянина. Тому регулярна фізична активність просто необхідна для повноцінного гармонійного розвитку. Спорт постає засобом втечі людини від стресів, депресій, інших деструктивних впливів глобалізації, набуваючи статусу важливого для буття людини соціокультурного феномена.

Позитивне враження справляє аналіз стану наукової розробки теми та опрацювання великої кількості джерел з даної проблематики, оскільки дисертант звертається не лише до філософських праць, а й соціологічної, психологічної та ін. літератури. Це дало змогу продемонструвати як міждисциплінарний характер досліджуваної проблеми, так і достатньо глибоке її розуміння з позицій соціально-філософського підходу.

Ідея, закладена в назві дисертації І. Я. Олексина, послідовно розкривається в тексті роботи, яка є логічно завершеним дослідженням. У ньому сформульовані нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують поставлені завдання та сприяють збагаченню і конкретизації понятійно-категоріального апарату сучасної соціальної філософії і можуть бути використані в ході подальших досліджень з даної проблематики.

Так, у першому розділі, на основі комплексного аналізу джерельної бази і стану розробленості проблеми спортивної діяльності у філософській літературі та працях з проблем спорту і фізичного виховання, здійснено пізнання сутності тілесності не лише як основи спортивної діяльності, а й

розглянуто соціальні аспекти спорту. Це дало можливість, на основі аналізу трансформації змісту фундаментальних цінностей, показати взаємозалежність процесів гуманізації спорту та соціокультурних, економічних, політичних змін в суспільстві й констатувати, що тенденція до комерціалізації спорту виводить його за межі фізичної культури, ставить під сумнів істинність конотації, що спорт – це не лише сфера фізичного вдосконалення людини, а й можливість її морального, духовного розвитку.

Другий розділ дисертації присвячений соціально-філософському аналізу спортивної діяльності як способу наочного втілення меж людиномірності, гранично виражених природних характеристик і культурно модифікованих тілесних властивостей особистості, можливостей її оперативного інтелекту, особливих сутнісних рис психіки та певних моральних якостей.

Філософська рефлексія соціально-аксіологічної специфіки спортивної діяльності крізь призму її відповідності вищим гуманістичним цінностям та ідеалам дозволила констатувати, що спорту належить особлива роль у вихованні та самовихованні особистості, стимулюючи її на здійснення різних форм соціальної активності. Базовими тут постають принципи чесності, справедливості, відкритості, шляхетності, благородства, відповідальності та взаємоповаги. А тому, в умовах кризових явищ глобалізованого світу, спорт і фізична культура заслуговують позитивної оцінки з позицій гуманістичних ідеалів і цінностей.

Беззаперечною цінністю третього розділу є обґрунтування авторської позиції стосовно того, що цінність фізичної культури та спорту полягає в тому, що вони, незважаючи на всі наявні суперечності, є суттєвими засобами гармонійного та збалансованого розвитку особистості. Саме в цьому сенсі, загальна гармонія сприяє формуванню дійсно шляхетного, толерантного та збалансованого суспільства, основним завданням якого є забезпечення та збереження людської гідності.

Система соціально-ціннісних засад спортивної діяльності вимагає відповідної форми організації життєдіяльності суспільства й особистості, за

якої нерозривна єдність духовно-моральних пріоритетів надійно поєднується з матеріальними цінностями та орієнтирами з метою всебічної реалізації творчого, професійного, духовного, психічного та фізичного потенціалу людини.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Проведений аналіз дає підстави констатувати, що дисертаційна робота логічно структурована, розділи взаємопов'язані і становлять цілісне наукове дослідження, що дозволило автору всебічно й аргументовано розглянути проблему ціннісного підґрунтя спортивної діяльності та досягнути поставленої мети.

Таким чином, представлена дисертація, безперечно, сприяє збагаченню наукових знань про сутність спорту, фізичної культури, свідчить про досить високий рівень теоретичних знань і практичних навичок дисертанта застосовувати їх при вирішенні науково-дослідницьких проблем.

Висновки розкривають основні положення змісту роботи та повною мірою відповідають поставленим завданням. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можна зробити висновок, що мета дисертаційної роботи досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Значення одержаних результатів для науки та напрями їх використання. Теоретичне значення одержаних результатів полягає в соціально-філософській концептуалізації ціннісних аспектів спорту, розробленні авторської концепції, в якій розкриваються складність і суперечливість аксіологічного змісту спортивної діяльності в сучасних умовах суспільного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в можливості їх використання в науково-дослідницькій та викладацькій діяльності.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Основні положення та результати дослідження дисертаційної роботи І. Я. Олексина повною мірою відображено у 17 авторських публікаціях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях

України, 1 стаття в закордонному періодичному виданні, 11 тез наукових доповідей, опублікованих у збірках матеріалів наукових конференцій.

Відповідність автореферату основним положенням дисертації.

Зміст автореферату та його структура повною мірою відображають положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації.

Дискусійні положення та зауваження.

Оцінюючи в цілому позитивно представлену дисертацію, необхідно водночас висловити і декілька зауважень та побажань.

По-перше, на с. 2 автореферату дисертант в якості теоретико-методологічної бази дисертаційного дослідження визначає міждисциплінарний підхід до вивчення фізичної культури та спорту і зазначає, що в роботі використовувалися порівняльний, діалектичний та структурно-функціональний методи. Міждисциплінарний підхід не може обмежуватися лише трьома філософськими методами, виправданим є застосування також загальнонаукових, окремих спеціально-наукових методів пізнання, а також звернення до синергетики як новітньої міждисциплінарної методологічної програми. Причому, в тексті роботи на С. 69-70 автор зауважує, що синергетика дає змогу досліджувати спортивну діяльність як нелінійну, відкриту систему, яка базується на свободі вибору спортсмена, що є надійною умовою розкриття всіх його фізичних і духовних можливостей. Окрім того, бажано було б обґрунтувати цінність соціально-філософського аналізу аксіологічних засад спортивної діяльності.

По-друге, відповідно до поставлених завдань, дисертант зосереджує увагу на дослідженні генези ціннісних основ спортивної діяльності у філософській думці (С. 30-57), розкриває місце і роль спортивної діяльності в ціннісних структурах європейської культури (С. 88-114). Утім, зазначене дослідження відбувається лише на основі здобутків західноєвропейської філософії, а відтак, поза увагою автора залишилося розуміння спортивної діяльності в східній філософії. Також незайвим було б, на основі порівняння західних і східних ціннісних систем, виокремити аксіологічні підвалини

вітчизняної культури, показати якою мірою політичні, економічні, соціокультурні трансформації сучасного українського суспільства впливають на розуміння сутності, сенсу і цінності спорту, фізичної культури, конкретизувати, які саме цінності лежать в основі спортивної діяльності сучасної людини.

По-третє, у тексті дисертації автор неодноразово цілком виправдано наголошує на тому, що технологізація, дегуманізація сучасного суспільства, комерціалізація спорту виводить його за межі фізичної культури, ставлячи під сумнів тезу про те, що спорт слід розуміти як її компонент. Однак ні в положеннях наукової новизни, ні у висновках чітко не відображено авторське бачення можливих шляхів виходу з даної ситуації, утвердження у сучасному суспільстві (зокрема українському) цінностей здорового способу життя, цінності спорту, спортивної діяльності тощо. Хоча детальний аналіз вказаних шляхів виходу з кризової ситуації в сучасному суспільстві і спорті здобувачем здійснено у третьому розділі дисертації, зокрема у підрозділі 3.2.

Наведені зауваження не знижують наукової вагомості дисертаційної роботи І. Я. Олексина. Вони можуть сприйматися як рекомендації подальшої роботи над проблемою, що є надзвичайно актуальною для сучасного українського суспільства. Дисертація І. Я. Олексина «Аксіологічні аспекти спортивної діяльності: соціально-філософський аналіз» є самостійним, завершеним дослідженням, що містить наукові положення й науково обґрунтовані результати у заявленій галузі знань.

Загальний висновок.

На підставі вищезазначеного, вважаю, що за змістом та оформленням дисертаційна робота І. Я. Олексина «Аксіологічні аспекти спортивної діяльності: соціально-філософський аналіз» відповідає вимогам МОН України, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук у відповідності з пунктами 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року, № 567 (з наступними змінами), а її автор

Олексин Ігор Ярославович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

Офіційний опонент:

кандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії гуманітарних наук
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Ф.П. Власенко

ПІДПИС ЗАСІДАЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НДЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
06.03.2019р.

